

2024-03-19

Regeringskansliet,
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se,
ju.L5@regeringskansliet.se
Dnr: Ju2023/02590

Ett starkare straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80)

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit del av förslagen i utredningen och vi lämnar i detta remissvar våra synpunkter över de förslag som gäller barn.

Sammanfattning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset utgår i remissvaret från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) samt från FN:s barnrättskommittés rekommendationer till Sverige och allmänna kommentarer.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har med medel från regeringen kontinuerligt under flera års tid samlat in data om bland annat förekomsten av våld mot barn samt om ungdomars utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering. Resultaten från den fjärde nationella studien om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering 2020/21 tyder på att övergreppen mot barn i Sverige har ökat de senaste fem åren. Var fjärde elev uppgav i undersökningen att de någon gång under sin uppväxt utsatts för någon form av övergrepp. Sist undersökningen genomfördes 2014 var det var femte elev.¹

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det finns behov av ytterligare insatser både för att förebygga sexuella övergrepp och sexuell exploatering och för att ge skydd, upprättelse och rehabilitering till den som blivit utsatt. Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar mot den bakgrunden utredningen i vars uppdrag ingick att se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar samt överväga en ny straffskärpningsgrund för brott med hatbrottsmotiv med avseende på kön. Lagstiftning kan förebygga övergrepp och ge upprättelse till den som blivit utsatt. Samtidigt anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att mer behöver göras för att barn och unga ska kunna berätta om övergrepp och få tillgång till skydd, stöd, behandling och rehabilitering.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstryker ett flertal av förslagen i utredningen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredningens bedömning i förhållande till oaktsamhetskravet gällande målsägandens ålder i 6 kap. 13 § brottsbalken, men anser att möjligheten att införa strikt ansvar gällande målsägandes ålder ska utredas.

---

¹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2020/21), *Unga, Sex och Internet om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella, Efter Metoo, Övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021*, Carl Göran Svedin, Åsa Landberg och Linda Jonsson.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det finns ett behov av att stärka skyddet för barn i ålderskategorin 15–17 år och tillstyrker utredningens förslag gällande kap 6. 4 § och 6 § brottsbalken. Vi ställer oss dock bakom jämställdhetsmyndighetens resonemang vad gäller att *omständigheten att ersättning föreligger* ska läggas till som en egen grund i lagtexten. Med denna förändring anser vi att det finns skäl som talar för att 6 kap. 9 § brottsbalken utgår.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstryker utredningens förslag att fortsatt använda brottsbeteckningen barnpornografibrott eftersom vi anser att användningen av beteckningen riskerar att förminska det övergrepp på barn som bilden förmedlar. Vi anser att utredningens alternativa förslag att bestämmelsen i 16 kap. 10 a § brottsbalken ändras så att den inledande meningen "*Den som [...] skildrar barn i pornografisk bild*" ersätts av "*Den som [...] i bild skildrar sexualbrott mot barn eller på annat sätt skildrar barn i sexuell bild*", är att föredra. Det alternativa förslaget stämmer också bättre överens med den nordiska och europeiska utvecklingen i frågan och med Barnrättskommitténs rekommendationer i frågan.

I tillägg anser vi att brottet ska placeras i brottsbalkens 6 kapitel. En placering av barnpornografibrottet bland övriga sexualbrott mot barn i 6 kapitlet skulle tydliggöra att det i de allra flesta fall rör sig om brott som i sig kränker verkliga barn och riskerar deras hälsa, och att detta gäller utöver andra sexualbrott som kan ha förekommit i samband med att bilderna tas. Behovet av dessa kunskaper finns inte bara hos anställda inom rättsväsendet utan i hela kedjan som ska skydda barnet, från allmänheten som ska upptäcka och anmäla, till de som ska ge barnet stöd, skydd och rehabilitering efter avslöjandet.

Avslutningsvis anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att parallellt med stärkt lagstiftning behövs åtgärder för att förebygga våld och för att ge stöd och skydd till barn som utsätts. Våra erfarenheter från arbete med Barnhuset pekar på att det finns stora variationer i det stöd och skydd som erbjuds. För att komma till rätta med skillnaderna anser vi att en statlig utredning ska tillsättas för att ta fram en ny lagstiftning samt kriterier för landets Barnhuset.

3.11 Tillämpningen av oaktsamhetskravet gällande målsägandens ålder i 6 kap. 13 § brottsbalken

3.11.5 Överväganden och bedömning

Bedömning: Domstolarnas tillämpning av 6 kap. 13 § brottsbalken har förändrats på det sätt som avsågs med lagändringen den 1 juli 2018 (jfr prop. 2017/18:177). Bedömningarna är mer enhetliga och domstolarna utgår inte längre från att det krävs någon kvalificerad form av oaktsamhet.

Domstolarna lägger också mindre vikt vid barnets kroppsutveckling och gör en mera allsidig oaktsamhetsbedömning än tidigare. De beskrivna förändringarna har stärkt barns straffrättsliga skydd mot sexuella kränkningar vid oaktsamhet hos gärningspersonen i fråga om barnets ålder.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar bedömningen.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser emellertid att strikt ansvar vad gäller barnets ålder när det gäller sexualbrott mot barn ska utredas. Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att barns rätt till skydd mot övergrepp är ett så starkt vägande intresse att det kan överväga skuldprincipens krav på uppsåt eller oaktsamhet. Förekomsten av sexuella övergrepp mot barn ökar och det finns även ett samhällsligt intresse av strikt ansvar gällande sexualbrott mot barn. Vidare finns redan denna typ av lagstiftning

Storbritannien och Nederländerna. Europadomstolen har fastslagit att sådan lagstiftning inte strider mot Europakonventionen.²

3.12 Det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år särskilt i förhållande till köp av sexuell handling

I utredningens uppdrag ingår att överväga om det straffrättsliga skyddet för barn i ålder 15–17 behöver stärkas, det framgår att det kan finnas situationer som innebär en risk för utnyttjande av barn i åldern 15–17 år och som kan ses som straffvärda men som i dag faller utanför lagstiftningen.

3.12.3 Överväganden och förslag

Förslag: Bestämmelsen i 6 kap. 4 § brottsbalken som gäller våldtäkt mot barn ändras på så sätt att en ny punkt förs in i det andra stycket. Den nya punkten avser gärningar där gärningsmannen, i annat fall än som avses i den nuvarande regleringen i andra stycket eller 1 §, utnyttjar att ett barn under 18 år på grund av psykisk ohälsa, funktionsnedsättning, missbruk, gärningsmannens auktoritet eller annars med hänsyn till omständigheterna har en nedsatt förmåga att värna sin sexuella integritet. Ändringen innebär att paragrafens första stycke även gäller för sådana fall som den nya punkten avser.

Bestämmelsen i 6 kap. 6 § brottsbalken som gäller sexuellt övergrepp mot barn ändras på så sätt att hänvisningen i första stycket till 4 § andra stycket även omfattar den utvidgade regleringen i 4 § andra stycket andra punkten. Bestämmelsen i 6 kap. 9 § brottsbalken som gäller utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling behålls men uttrycket *”i annat fall än som avses förut i detta kapitel”* tas bort så att bestämmelsen inte längre är subsidiär till de tidigare bestämmelserna i kapitlet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstryker förslaget.

Resultaten från den fjärde nationella studien om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering 2020/21 tyder på att övergreppen mot barn i Sverige har ökat de senaste fem åren. Var fjärde elev uppgav i undersökningen att de någon gång under sin uppväxt utsatts för någon form av övergrepp. Sist undersökningen genomfördes 2014 var det var femte elev. Av undersökningen framgår att flickorna var utsatta i högre utsträckning. Drygt var tredje flicka uppgav att hon hade varit utsatt för ett sexuellt övergrepp under sin uppväxt.³

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det finns ett behov av att stärka skyddet för barn i ålderskategorin 15–17 år. Vår uppfattning är att det idag finns situationer där barn 15–17 år utsätts för kränkningar som idag inte fångas upp av lagstiftningen och att en förändring behövs. Vi tillstyrker utredningens förslag men anser i likhet med vad som framgår av Jämställdhetsmyndighetens remissvar att *omständigheten att ersättning föreligger* ska läggas till som en egen grund i lagtexten, i normalfallet bör den omständigheten leda till straffansvar enligt 4 § eller 6 §. Vi delar också uppfattningen att det finns skäl som talar för att ta bort 9 § och i stället säkerställa att en utvidgning av 6 kap. 4 § och 6 § innefattar alla situationer som i nuläget faller under 9 §.⁴ Om bestämmelsen kvarstår anser vi att det finns risk för att en sexuell kränkningen av barnet ses som mindre allvarlig om ersättning utlovats, vilket vi inte anser är fallet.

² se Europadomstolens beslut om upptagande av mål G mot Storbritannien den 30 augusti 2011, ansökan 37334/08 para 38.

³ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2020/21), *Unga, Sex och Internet om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella, Efter Metoo, Övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021*, Carl Göran Svedin, Åsa Landberg och Linda Jonsson, s. 104–105.

⁴ se Jämställdhetsmyndighetens remissvar gällande SOU 2023:80,

Om 6 kap. 9 § brottsbalken ändå ska vara kvar ställer vi oss positiva till förslaget att bestämmelsen inte längre är subsidiär till de tidigare bestämmelserna i kapitlet.

3.13 Det straffrättsliga skyddet vid köp av sexuella handlingar som utförs på distans

Utredningens uppgift är att undersöka om regleringen avseende utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, köp av sexuell tjänst och koppleri är ändamålsenligt utformade bl.a. när det gäller gärningar som begås genom användande av internetbaserade verktyg.

Uppdraget ligger i linje med de rekommendationer som Barnrättskommittén lämnade i mars 2023. Kommittén upprepade då den tidigare lämnade rekommendationen att Sverige: *”(a) Straffbelägger alla former av försäljning och sexuellt utnyttjande av barn i enlighet med artiklarna 2 och 3 i det fakultativa protokollet, bland annat när det gäller alla former av försäljning och sexuellt utnyttjande på internet och att producera, distribuera, sprida, sälja och inneha material föreställande sexuella övergrepp mot barn som en form av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp, oavsett ålderskillnaden mellan gärningsmannen och brottsoffret och utan bedömning av brottsoffrets pubertala utveckling.”*⁵

3.13.7 Överväganden samt bedömning och förslag

Bedömning: Med vårt förslag ovan att subsidiaritetsklausulen i 6 kap. 9 § brottsbalken som gäller utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling tas bort kommer den bestämmelsen – utan några ytterligare lagändringar – kunna tillämpas också då den sexuella handling som barnet har förmåtts att företa eller tåla har utförts på distans, t.ex. via internet. För att någon ska dömas för köp av sexuell tjänst enligt 6 kap. 11 § brottsbalken förutsätts det i nuläget att det har förekommit någon fysisk kontakt mellan köparen och utföraren av tjänsten. Detsamma gäller för att det ska bli aktuellt med straffansvar för koppleri enligt 6 kap. 12 §.

Förslag: Bestämmelsen i 6 kap. 11 § första stycket brottsbalken ändras så att den – i stället för att avse den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning – avser den som förmår en person att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling i huvudsakligt syfte att gärningsmannen ska delta i handlingen eller att handlingen ska visas för gärningsmannen. Brottsbeteckningen bör samtidigt ändras till köp av sexuell handling. Bestämmelsen i 6 kap. 12 § första stycket ändras så att den – i stället för att avse den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning – avser den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person förmås att mot ersättning företa eller tåla sexuella handlingar på det sätt som avses i 11 §.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstryker förslaget. Däremot anser vi, som framgår ovan i 3.12.3, att det finns skäl för att bestämmelsen i 6 kap. 9§ bör utgå.

Det är enligt vår mening positivt att 6 kap. 11 § och 12 § brottsbalken utvidgas för att dessa ska kunna tillämpas i situationer där någon förmås företa eller tåla en sexuell handling mot ersättning på distans. Det finns starka skäl för att stärka lagstiftningen i förhållande till övergrepp som sker på distans, till exempel över internet. Resultat från den fjärde nationella studien om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering 2020/21 (se ovan) tyder på att en större andel ungdomar än vid förra studien (2014) hade skickat avklädda bilder eller filmer på sig själva via internet och en större andel av de ungdomar som haft sex via nätet hade känt sig pressade eller tvingade. Ökningen fanns hos bägge könen, men var större för flickorna. Undersökningen pekade också på en markant ökning av självskadebeteende samt att andelen unga

⁵ CRC/C/SWE/CO/6-7, Punkt 46 (a)

som skadat sig med sex hade ökat sedan den senaste studien. Flickor var betydligt mer utsatta än pojkar både när det gällde självskadebeteende generellt och att skada sig genom sex.⁶

3.15 Bör brottsbeteckningen barnpornografibrott förändras?

3.15.4 Överväganden och bedömning

Bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl att ändra brottsbeteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § brottsbalken. Om en ändring av de brottsbeteckningarna ändå anses påkallad bör brotten benämnas sexuell exploatering av barn i bild och grov sexuell exploatering av barn i bild. Bestämmelsen i 16 kap. 10 a § bör i sådant fall ändras också på så sätt att uttrycket "Den som [...] skildrar barn i pornografisk bild" i den inledande meningen ersätts av "Den som [...] i bild skildrar sexualbrott mot barn eller på annat sätt skildrar barn i sexuell bild".

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar inte utredningens bedömning.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser inte att beteckningarna barnpornografibrott och grovt barnpornografibrott ska behållas. Vi anser att en ändring av brottsbeteckningarna behövs och att den alternativa ändring som utredningen föreslår är att föredra.

Stiftelsen Allmänna barnhuset anser att det finns tungt vägande skäl att ändra brottsbeteckningarna, särskilt för brott som rör skildringar av verkliga barn. Även om beteckningen barnpornografi inte lett till tillämpningsproblem eller upplevts som missvisande av företrädare för rättsväsendet anser vi att barnrättsperspektivet ska väga tyngre och att barnets bästa i första hand ska beaktas i enlighet med artikel 3 i Barnkonventionen.

Begreppet barnpornografi speglar inte dagens syn på barns rätt och dagens kunskaper om hur barn påverkas. Att samhället betecknar bilder av sexuella övergrepp på verkliga barn som pornografi är gravt missvisande. Inte heller barns egentagna foton med sexuellt innehåll ska betecknas som pornografi. Begreppet pornografi utgår från skildrarens och betraktarens perspektiv, inte det avbildade barnets. Barnets behov och rättigheter ska i första hand beaktas. Brottsbeteckningen ska spegla den kränkning som produktion, innehav och spridning av bilderna innebär i sig och de ohälsorisker som det medför för barnet. En mer korrekt brottsbeteckning av brott som rör sexuella skildringar av verkliga barn skulle också bidra positivt till arbetet med allmänprevention, rehabilitering av utsatta barn och behandling av brottsdömda. Begreppet barnpornografi finns inte i övriga nordiska länders straffbestämmelser, vilket är en tydlig indikation på att en förändring i linje med utredningens alternativa förslag är fullt möjlig att genomföra även i Sverige.

Det alternativa förslaget stämmer även bättre överens med Barnrättskommitténs rekommendationer i frågan. I sina riktlinjer avseende implementering av tilläggsprotokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi konstaterar Barnrättskommittén att vissa av de termer som används i internationella och regionala instrument om barnets rättigheter, såsom "barnpornografi" och "barnprostitution", gradvis blir ersatta, eftersom dessa termer kan vara vilseledande och insinuera barnets samtycke, vilket undergräver brottens allvar och lägger skulden på barnet.⁷ Kommittén rekommenderar att staterna, i linje med den senaste utvecklingen, så långt det är möjligt undviker användningen av termen *barnpornografi* och istället använder andra termer såsom "use of

⁶ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2020/21), *Unga, Sex och Internet om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella, Efter Metoo, Övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2020/2021*, Carl Göran Svedin, Åsa Landberg och Linda Jonsson, s. 105.

⁷ CRC/C/156, punkt 5.

*children in pornographic performances and materials”, “child sexual abuse material” and “child sexual exploitation material”.*⁸

4 kap En ny straffskärpningsgrund för brott med hatmotiv med avseende på kön?

4.10 Överväganden och förslag

Förslag: Straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken utvidgas genom att det uttryckligen anges att det är en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av kön. Bestämmelsen ändras också på så sätt att begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck ersätts med könsidentitet eller könsuttryck.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser emellertid att flickors våldsutsatthet borde lyftas tydligare i den fortsatta beredningen av ärendet. Våld mot flickor ser inte nödvändigtvis ut på samma sätt som våld mot vuxna kvinnor även om samma och likartade genusbaserade markörer finns.

Det finns både likheter och skillnader mellan det våld som förekommer i ungas respektive vuxnas parrelationer. Ungas, i normalfallet, mer begränsade erfarenheter av tidigare relationer kan påverka hur de identifierar vad som är ett våldsamt beteende i en relation, en ung person kan till exempel bli utsatt i sin första kärleksrelation. Vidare går en ung person ofta på samma skola som den som utövar våld, unga blir ofta utsatta för våld på arenor där vuxna är närvarande, till exempel i skolan eller i hemmet.⁹

Av den nationella studien om ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering 2020/21 (se ovan) framgår att flickor är särskilt utsatta. Det är därför viktigt att särskild hänsyn i den fortsatta beredningen av ärendet även tas till det våld som just flickor och unga tjejer utsätts för på grund av kön.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar uppfattningen att även funktionsnedsättning borde kunna omfattas av straffskärpningsregeln gällande hatbrottsmotiv som framförts av Funktionsrätt Sverige. Vi anser att regeringen ska utreda detta vidare.

---

⁸ CRC/C/156, punkt 60.

⁹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Jämställdhetsmyndigheten (2024), *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, Förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser*, Carolina Jernbro och Åsa Landberg. Korkmaz, S. (2021); *Youth Intimate Partner Violence in Sweden – Prevalence and Young People’s Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships* (avhandling). Stockholms universitet; Korkmaz, S., Øverlien, C., & Lagerlöf, H. (2022). *Youth intimate partner violence: Prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence*. Nordic Social Work Research, 12(4), 536-551.

Ärendet har beretts av Maj Fagerlund.

Stockholm 2024-03-19

Anne-Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare